

УДК 94(477:438;470)“20”

Орест КРАСІВСЬКИЙ, Василь ПАСІЧНИК

РОСІЙСЬКИЙ ФАКТОР ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Проаналізовано причини, характер та наслідки російської агресії проти України та Польщі. Показано можливий подальший розвиток українсько-російських та польсько-російських відносин.

Ключові слова: національна безпека, національні інтереси, загрози національній безпеці, російська агресія.

Сьогодні російський фактор становить реальну загрозу національній безпеці України та Польщі. У 2014 р. Росія анексувала в Україні Крим, розв'язала проти неї “гібридну війну”, а коли українці почали перемагати сепаратистів та російських бойовиків, Москва вдалася до відвертої агресії – ввела на українську територію регулярні російські війська. Польща та країни Балтії частково усвідомлюють загрози на небезпеки своїй національній безпеці з боку Росії, незважаючи на своє членство в НАТО. Свого часу Україні також гарантували безпеку та територіальну цілісність провідні країни світу – США, Великобританія та Франція, коли був підписаний Будапештський меморандум 1994 р. в обмін на відмову Києва від ядерної зброї. Однак це не вберегло Україну. Схожа ситуація може повторитися також з Польщею. При збігу обставин на міжнародній арені (наприклад, дефолт США), гарантії НАТО для Польщі та країн Прибалтики можуть бути такими ж примарними, як гарантії США, Великобританії та Франції для України. Польща вже одного разу покладалася на міжнародні договори, коли Великобританія та Франція зобов'язувалися надати їй військову допомогу у разі агресії з боку Радянської Росії та фашистської Німеччини. Однак свої домовленості ці країни не стали виконувати, коли СРСР та Німеччина розділили Польщу та знищили її державність у 1939 р. І хоча загрози її національній безпеці не настільки очевидні, здійснивши акт агресії проти України, Росія переступила заборонену межу. А тому ймовірність того, що наступними жертвами агресії будуть Польща та країни Прибалтики, є дуже високою. Аналізуючи трагічні події в Україні, Польщі дуже важливо зробити для себе висновки, і не повторювати помилки, яких допустилася українська політична еліта.

Мета статті – розкрити зміст російської загрози національній безпеці України та Польщі, а також зробити висновки щодо агресії Росії проти України 2014 р., з'ясувати її справжні причини, характер та наслідки щодо забезпечення безпеки України, Польщі та світу загалом.

Російська Федерація формально визнала незалежність України і встановила з нею дипломатичні відносини, підписала з українською стороною Договір про

дружбу та співпрацю. А згідно з Будапештським меморандумом 1994 р., Росія виступала гарантом незалежності та територіальної цілісності Української держави. Однак усі домовленості виявилися оманною, оскільки в РФ склався консенсус політичних еліт та її населення щодо розвитку Росії як імперської держави та потреби домінування цієї країни в Східній Європі. Прагнення реваншу, відновлення статусу наддержави та відбудови Російської імперії на новій основі – мотивація російської політичної еліти, яку не можуть стримати ні міжнародне право, ні взяті на себе раніше договірні зобов'язання. Хто ігнорує цю імперську мотивацію Росії, пізніше платить занадто високу ціну.

На відміну від фашистської Німеччини, яка намагалася за допомогою бліцкригу (блискавичної війни) досягнути домінування на Євразійському континенті, Росія відновлює та поширює свій вплив поступово, а тому російська загроза є більш небезпечною для народів, які тут проживають. Першим кроком до відновлення свого домінування в Євразії стала реінтеграція пострадянського простору, на якому б Росія знову могла панувати. Доконечність інтеграції України в євразійський простір, де домінують національні інтереси РФ, випливає з усіх ідейно-політичних течій у Росії: націонал-більшовизму та неоевразійства, що розглядають Україну як зону російського домінування в протиборстві з атлантизмом (капіталізмом); російського націоналізму, що згідно з панправославним і панслов'янським месіанством трактує український та російський народи як єдиний наднарод; незахідництва, яке розглядає неминучість інтеграції України та Росії в СНД та Митному союзі, з огляду на економічну доцільність¹. Відмінності виникають радше в тактичних питаннях: праві виступають за активну експансію проти України та перетворення її в губернію відродженої Російської імперії, ліві – пропонують приєднати Україну, відновивши СРСР. Аналіз зовнішньої політики Росії свідчить, що перемогла стратегія і тактика втягнення України в євразійський простір за допомогою політики економічної експансії, де особлива роль належить СНД (пізніше – Митному союзу, Єдиному економічному простору, а в перспективі – Євразійському союзу), що є перехідною формою до утворення єдиної держави.

Така ж думка переважає і в російському суспільстві: як свідчать результати соціологічних досліджень, населення РФ виступає за створення єдиної держави, до складу якої увійшли б Росія та Україна, однак виступає за утворення цієї держави мирним, невійськовим шляхом, і за умови, що це не призведе до зниження життєвого рівня росіян². І лише 5,5 % респондентів у РФ погодилися беззастережно визнати незалежність Української держави і відмовитися від претензій на Крим та Севастополь³. Тому закономірним виявилось, що після анексії РФ Криму рейтинг В. Путіна, за даними дослідницької неурядової організації “Левада Центр”, відразу зріс до 72–74 %. Окупацію Криму і Південно-Східної України підтримували 58 % опитаних, а 79 % росіян вважали, що Крим після проведеного там референдуму потрібно приєднати до Росії.

¹ Колосов В. Геополитическая и политическая география / В. Колосов, Н. Мироненко. – Москва: Аспект Пресс, 2002. – С. 162–170.

² Башкирова Е. Лабиринты посттоталитарного сознания / Е. Башкирова, Ю. Федоров // Pro et Contra. Преобразование в России: итоги десятилетия. – Москва, 1999. – Т. 4. – № 2. – С. 136.

³ Там само. – С. 135.

Для українського суспільства така агресивна політика Кремля і її масова підтримка “братнім” російським народом виявилася шоком, до якої воно було не готове. Хоча Москва давно посилала сигнали, які Україна ігнорувала. Адже задовго до цього РФ проголосила себе правонаступницею Радянського Союзу, визнала розпад цієї держави як найбільшу катастрофу ХХ ст., денонсувала Біловезькі угоди 1991 р. і сьогодні за будь-яку ціну намагається відновити СРСР на новій основі у формі Митного союзу як підвалини майбутнього Євразійського союзу, використовуючи методи економічної та політичної інтеграції, що було проголошено у програмі В. Путіна під час виборчої кампанії Президента Росії у 2012 р⁴. Населення Росії підтримало цю програму, обравши В. Путіна Президентом РФ, яку той буде реалізовувати у найближчі шість, а можливо навіть і дванадцять років. Однак українське політичне керівництво не зробило з цього належних висновків, і не вживало адекватних заходів щодо зміцнення національної безпеки України.

Отже, незважаючи на очевидні факти та реальні загрози для національної безпеки, українська політична і наукова еліта, а також населення України, недооцінило існуючу небезпеку, якою сьогодні є сучасна Росія для України. Вони зігнорували загрозливі тенденції суспільно-політичного розвитку, які поступово втягують останню у реінтеграційні процеси на пострадянському просторі, що може призвести до втрати Української незалежної держави. Про це свідчать такі типові твердження В. Богдановича, М. Єжєєва та І. Свида, які, обґрунтовуючи теоретико-методологічні засади державного управління обороноздатністю України, стверджували: “Дистанціонуванню від Росії сприяє і живучість міфу про її імперські амбіції, що зберігаються, чреваті нібито для України у разі зближення обох держав втратою її незалежності і суверенітету”⁵, а тому “українська еліта повинна припинити пошук прихованого антиукраїнського вмісту в російській політиці, відкинути підозри і перестати розглядати Росію як носія перманентної загрози її суверенітету”⁶. Однак таку позицію спростовують емпіричні дані розвитку українсько-російських відносин. Польській еліті та народу важливо не допустити українських помилок. Україна проявила безпечність та недалекоглядність, а тому розплачується за це втратою території, життям свої громадян. Знайомство з російськими геополітичними доктринами розвіюють ілюзії та дають відповідь на питання про дійсні причини, характер та стратегічні завдання і напрямки експансіоністської політики Росії.

Так, в сучасній провідній російській *євразійській* геополітичній доктрині, яку розробив О. Дугін, вказано на першочерговий пріоритет російської зовнішньої політики – нейтралізацію України як незалежної держави: “поява на цих землях [України – авт.] нового геополітичного суб’єкта ... є *абсолютною аномалією*, до якої могли призвести тільки зовсім безвідповідальні, з геополітичного погляду, кроки. Україна як самостійна держава з певними територіальними амбіціями несе собою величезну небезпеку для всієї Євразії, і без розв’язання української

⁴ *Путин В.* Новый интеграционный проект для Евразии – будущее, которое рождается сегодня / В. Путин [Электронный ресурс] // Известия. – 2011. – 4 октября. – Режим доступа: <http://www.izvestia.ru/news/502761>.

⁵ *Богданович В.* Основи державного управління забезпечення обороноздатності України: теорія і практика / Ю. Богданович, М. Єжєєв, І. Сvida. – Львів: ЛІСВ, 2008. – С. 39.

⁶ Там само. – С. 40

проблеми взагалі говорити про континентальну геополітику немає сенсу”⁷. Тому О. Дугін формує такі першочергові завдання зовнішньополітичної стратегії Росії щодо України: “Абсолютним імперативом російської геополітики на чорноморському побережжі є тотальний і нічим не необмежений контроль Москви на всьому її проміжку – від українських до абхазьких територій. Можна як завгодно дробити всю цю зону по етнокультурному принципу, – надаючи етнічну і конфесійну автономію кримським малоросам, татарам, козакам, абхазцям, грузинам і тощо – однак все це тільки при абсолютному контролі Москви над військовою і політичною ситуацією... Північний берег Чорного моря повинен бути винятково євразійський і централізовано підкорятися Москві”⁸. Такої ж думки дотримується Президент РФ В. Путін, який на саміті НАТО в Бухаресті прямолінійно заявив, що “Україна – це навіть не держава”⁹. Тому відповідь на запитання, чи задовольниться Росія Кримом, і чи здатні Мінські домовленості 2014 р. зупинити подальше просування російських військ вглиб української території, є негативними.

О. Дугін не є маргінальним діячем в російському політикумі, він вважається неофіційним ідеологом російської партії влади “Єдиной России”¹⁰. Його геополітична неоевразійська доктрина була взята до виконання нинішнім політичним керівництвом Росії. Президент РФ В. Путін, прийшовши до влади у 2000 р., відразу взявся за формування *Євразійського* економічного співтовариства, а сьогодні він прагне побудувати *Євразійський* союз. Тобто О. Дугін розробив та теоретично обґрунтував євразійський геополітичний проєкт Росії, а В. Путін почав практичне втілення його настанов та рекомендацій в житті. Зокрема, ще у 90-х роках О. Дугін обґрунтував необхідність відокремлення Криму від України, а також витіснення її від Чорного моря, дроблячи українські території на квазідержавні утворення. В. Путін через двадцять років почав її активно реалізовувати, анексувавши Крим, утворюючи донецьку та луганську “народні республіки”, які повністю керовані з Москви. Далі російська стратегія, вірогідно, буде спрямована на підпорядкування всього Південного Сходу України – від Харкова до Одеси, утворивши квазіфедерацію з назвою Новоросія. Так, Росія намагається опанувати Північне Причорномор’я, використовуючи його як подальший плацдарм наступу на Україну, Польщу та інші країни Європи.

Формуючи державну політику національної безпеки, Польщі доцільно брати до уваги, що Україна і Польща є лише локальними елементами глобальної геополітичної гри, яка ведеться нині між Росією та США. Згідно з російською неоевразійською доктриною, у світі ведеться непримиренна боротьба між народами моря і суші, між Атлантизмом (США, Великобританією) та Євразійством (Росією). На переконання О. Дугіна, антагоністичні суперечності між цими світами неможливо примирити, і у цій боротьбі може перемогти лише одна сторона. З огляду на це, у своїй роботі

⁷ Дугин А. Основы геополитики. Геополитическое будущее России. Мыслить Пространством / А. Дугин. – Москва: АРКОГЕЯ-центр, 1999. – С. 348.

⁸ Там само. – С. 349.

⁹ Алленова О. Блок НАТО разошелся на блокпакеты / О. Алленова, Е. Геда, В. Новиков [Электронный ресурс] // *Коммерсантъ*. – 2008. – 4 июля. – Режим доступа: <http://www.kommersant.ru/doc/877224>.

¹⁰ Дугин, Александр Гельевич [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%83%D0%B3%D0%B8%D0%BD_%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD.

“Основи геополітики” О. Дугін повторює, “Карфаген (нинішні США) повинен бути зруйнований”, а над Євразією і усім світом повинна запанувати Москва (Новий Рим)¹¹. Оскільки Україна розглядається небезпечним агентом атлантизму лише фактом свого існування як незалежної держави, а Польща є найбільш близьким і надійним союзником США в Центральній Європі, тому Українська та Польська держави, на думку російського геополітика, повинні бути у радикальний спосіб нейтралізовані.

Коли з Україною буде покінчено, тоді Росія візьметься за Польщу, Литву та інших союзників США. О. Дугін з цього приводу стверджує: “Эти земли [Польща та Литва – *В. П.*] были главным рычагом талассократической геополитики, направленной против Евразии и возможностей создания континентального блока... Надо признать, данная проблема не имеет позитивного решения, так как формулируется она следующим образом: либо польско-литовское пространство будет существовать как самостоятельная реальность (и тогда станет непреодолимым препятствием на пути проевразийского Балтийского единства с осью в Пруссии), либо его фрагменты будут интегрированы в другие геополитические блоки, а само оно будет расчленено и задавлено в зародыше”¹². Розглянемо детальніше, як російська євразійська геополітична доктрина пропонує вирішувати польську і литовську проблему після того, як буде вирішена проблема українська.

Польща, на думку О. Дугіна, повинна перетворитися у маловпливового суб’єкта на Євразійському континенті, залежного від інших суб’єктів – передусім Росії та Німеччини. Щоб привернути Німеччину на свій бік, зробити її своїм стратегічним союзником у протистоянні зі США, уся Західна та Центральна Європа має відійти до сфери впливу Берліна. При цьому передбачено, що Польща повинна втратити свої північні та західні землі і бути відрізаною від Балтійського моря. Зокрема, на цій території планується відновлення Пруссії, до якої мають відійти значні польські території: “Вокруг Пруссии начнется процесс стратегического объединения балтийских государств в единый блок... воссоздание Пруссии решило бы, по большей части, проблемы с Польшей, которой в такой ситуации оставался бы только путь на юг (так как Балтийский регион был бы под германско-русским контролем”¹³. Запропонована і обґрунтована О. Дугіним російська геостратегія сьогодні виглядає малоімовірною і нереальною до виконання, а тому польське суспільство може не брати її до уваги. Саме так діяла Україна, ігноруючи відповідні концептуальні обґрунтування російської експансії, щодо відторгнення Криму та Північного Причорномор’я, за що згодом наша країна була покарана за свою безпечність.

Ще один важливий аспект – рекомендації стосовно підриву загальнонаціональної єдності польського народу, основою якої історично став католицизм, та формування у його середовищі п’ятої колони з середовища сил певного спрямування: “В Литве и Польше главным геополитическим партнером Евразии должны стать силы, настаивающие на некатолической ориентации политики этих стран – сторонников светской «социал-демократии», «неоязычники», «этноцентристы», протестантские, православные религиозные круги, этнические меньшинства”. Отже, на їх базі і з їх середовища Росія буде намагатися сформувати свою п’яту колону (або активно

¹¹ Дугин А. Основы геополитики... – С. 728.

¹² Там само. – С. 273.

¹³ Там само. – С. 372–373.

використовувати у своїх цілях) для того, щоб, з одного боку, підірвати єдність та монолітність польського і литовського народів, з другого, посяти між ними розбрат. “Этническая напряженность в польско-литовских отношениях, – цинічно заявляє О. Дугін, – является чрезвычайно ценным элементом, который следует использовать и, по возможности усугублять”¹⁴. Таку ж напругу Москва очевидно намагатиметься створити між Україною та Польщею. Для цього можна використовувати складні сторінки історії в українсько-російських відносинах, а також свою п’яту колону в Польщі та Україні. Російському неоімперіалізму вигідно підірвати довіру та стратегічне партнерство між Польщею та Україною, діючи за принципом розділяй та володарюй.

Зокрема, про це свідчать події відзначення в Польщі у 2013 р. волинської трагедії, коли польському суспільству нав’язувалася думка, що винними у цій трагедії є передусім українці. Те, що ця акція була зрежисована Москвою свідчать наступні факти. По-перше, волинські події не відзначалися у 1993 р., коли для цього була значно краща нагода, оскільки тоді сповнявся ювілей цієї трагедії – п’ятдесят років. По-друге, не піднімалися це питання і в 2003 р., що свідчило, що поступово рани в українсько-польських відносинах загоюються, виростає нове покоління, яке позбавлене українофобії та полонофобії, а стратегічне партнерство України та Польщі з часом лише зміцнюється. Створювалося враження, що взаємні образи почали забуватися. Однак 10 років потому комусь було потрібно провести інформаційну кампанію з формування негативного образу України та українця в польському суспільстві. Кому це було вигідно засвідчили наступні події. Отож, по-третє, акція щодо широкого відзначення волинської трагедії в Польщі, як виявилось згодом, дивним чином збіглася з оголошенням широкомасштабної торгівельної війни проти України, яку Росія розв’язала у серпні 2013 р. з метою зрвати підписання Угоди про політичну асоціацію та поглиблену зону вільної торгівлі між ЄС та Україною і втягнути її до Митного, а згодом Євразійського союзу. Так, Росія розпочала битву за Україну, маючи намір завдати їй удар у спину від Польщі, її стратегічного партнера, що полегшило би здійснення російської неоімперської політики.

Широко профінансована та підтримана ззовні акція мала довгострокові цілі, про які пересічний польський та український обиватель, можливо, навіть не здогадувалися: підірвати українсько-польське стратегічне партнерство та довіру один до одного, викликати знову ворожнечу між нашими народами, щоб можна було згодом поодиноці зламати опір і встановити своє панування над ними. І частково їм це вдалося. Широка антиукраїнська інформаційна кампанія в польських ЗМІ та Інтернеті викликали обурення в Україні. Відомий український історик Я. Дашкевич з цього приводу писав: “Зі стратегічного партнера Польща перетворюється в стратегічного ворога, а з адвоката України в *advokatus diaboli*, діяльність якого спрямована проти України, для дискредитації якої застосовуються всі можливі засоби політичної дезінформації на підставі, зокрема, сфальшованої історії”¹⁵. Отже, напруга, яка виникла тоді між Україною та Польщею, засвідчила яким крихким є

¹⁴ Дугін А. Основы геополитики... – С. 373.

¹⁵ Дашкевич Я. Волинський казан та його творці / Я. Дашкевич // Українофобія як явище та політтехнологія: зб. статей / [упоряд.: Я. Гарасим, А. Гречило, С. Пилипчик та ін.]. – Львів, 2014. – Вип. 1. – С. 80.

українсько-польське стратегічне партнерство. І як легко можна посіяти недовіру та напругу між нашими країнами, що вигідно передусім Москві.

Зауважимо, що нашим спільним ворогом є російська імперська суспільна система, яка може змінювати свою форму, однак з певними модифікаціями все ж зберігає свій зміст. Вона сьогодні відновила свою могутність і в умовах цивілізаційної кризи розпочала свою фінальну геополітичну гру за світове панування¹⁶. Проаналізуємо основні ознаки цієї імперії, щоб знати, з ким має справу Україна та Польща.

Російська імперська суспільна система характеризувалася такими основними рисами: східна деспотія та етатизм, одержавлення усіх сфер суспільного життя (релігійного, економічного, культурного тощо), відсутність належного громадянського суспільства; надцентралізм, вирішальна роль столиці у суспільно-політичному житті країни та відсутність самоуправління територій у цій державі; азійський спосіб виробництва, який базувався на державній власності й обмеженні приватної власності, повне підпорядкування приватної власності та особистих інтересів державним інтересам; абсолютна деспотична державна влада, котра в інтересах правлячої еліти жорстко регламентувала всі сторони суспільного життя; панування над численними народами та їхнє національне гноблення; наявність месіанської ідеї, що у завуальованій формі висувала претензії на світове панування та гегемонію, а також виправдовувала існуючі порядки та загарбницькі війни; колективізм – абсолютизація колективного начала, нівелювання індивідуальних особливостей і сутнісних сил особистості, руйнування в ній моральних засад і духовного начала, формування своєрідного типу людини – “гомо-імперікус”; ірраціоналізм – зомбування населення, апеляція насамперед до підсвідомості, управління суспільною свідомістю за допомогою міфів та символів, одержимість імперською ідеєю без раціонального проникнення в суть проблематики, що супроводжувалось крайніми формами фанатизму, нетерпимістю та ворожістю до іншого способу життя, мислення, поведінки (“умом Россию не понять”).

Керівництво суспільними процесами здійснювалося на основі насильницької парадигми державного управління, що передбачає: управлінські впливи на свій і чужий народи з метою їх підкорення й утримання в покорі за допомогою цинічної брехні, жорстокості та тотального насилля; “холодну війну” та розклад ворога із середини; створення в його середовищі своєї п’ятої колони, використовуючи власні культурно-релігійні і економічні впливи та прямий підкуп, щедра винагорода їх зрадників; поширення там хаосу і безладу, стимулювання загострення суспільних протиріч для того, щоб отримати привід втручатися у внутрішні справи інших країн; інформаційні війни, що супроводжуються демагогією, брехнею, ошуканством; військова агресія, що завершується окупацією, або приведення до влади проросійських (промосковських) сил; встановлення з ними нерівноправних союзів; посилення своєї військової, політичної та культурно-релігійної присутності в інших країнах; поступове обмеження державного суверенітету; здатність йти на тимчасові поступки в другорядних питаннях, однак незмінність курсу на повне політичне підпорядкування інших країн своїй владі; остаточне утвердження деспотичної політичної влади над територією шляхом систематичного насильства, масового терору та політики геноциду, винищення національної еліти, розстановки на керівні посади

¹⁶ Дугин А. Основы геополитики... – 213 с.

своїх ставлеників, що можуть вербуватися як з місцевого населення, так і присилатися зовні; тотальне уярмлення простого народу (наприклад, запровадження кріпосницького ладу та інше закріпачення селянства під час колективізації) та перетворення його на підневільне населення; нищення історичної пам'яті підкорених народів, масова денаціоналізація та русифікація місцевого населення та передусім його національної еліти; здійснення політики колоніального економічного визиску, експлуатації та пограбування національного й природного багатства, розорення місцевого населення, позбавлення його фінансової незалежності та економічних ресурсів; масові депортації населення з національних окраїн, передусім в Сибір, і одночасно переселення туди російського населення, де для них створюються сприятливі умови для стрімкого кар'єрного росту в державній адміністрації, виробництві, науці; ідеологічні кампанії та зомбування, боротьба проти національної ідеї та національної ідентичності поневолених народів, зображення національних героїв як зрадників свого народу, або як активних і переконаних москволюбів та русофілів; формування у поневолених народів комплексу неповноцінності та відчуття “молодшого” брата, глибокого переконання, що Російська (радянська) імперія визволила інші народи від національного, релігійного чи соціального гноблення, а хто у цьому починає сумніватися, того цькують та переслідують; формування одностайності та одноманітності в культурно-ідеологічній сфері, боротьба з інакодумством; ізоляція від зовнішнього світу, обмеження контактів з ним, ксенофобія та ідеологічна боротьба проти інших країн на міжнародній арені, поширення шовіністичних настроїв серед свого населення і зверхнього ставлення до інших народів світу; зовнішня експансія, боротьба за поширення свого політичного впливу на регіональному та глобальному рівнях і забезпечення свого домінування на міжнародній арені¹⁷.

Сутність будь-якого суб'єкта – у його взаємодії з навколишнім світом. Російська імперська суспільна система виявила себе як система агресивна і імперська, що прагне до зовнішньої експансії, придбання все нових територій, поширення свого політичного впливу й підкорення інших народів своїй владі. Про це свідчать такі факти: впродовж XVIII і XIX ст. Росія мала 128 воєнних років і 72 роки миру. З цих 128 років лише 5 років припадало на оборонні війни, а інші – війни завойовницькі¹⁸.

Російська імперська суспільна система характеризувалась винятковою цілеспрямованістю, поведінка якої, як зазначено, була підпорядкована досягненню стратегічної мети – встановлення власної гегемонії у світі та панування над іншими народами. Задля цього її проголошувано Третім Римом (згодом Третім Інтернаціоналом), на який ніби провидінням була покладена особлива місія поширення єдино істинної віри (православ'я чи комунізму). Російська ідея “Москва – третій Рим” визначає національним ідеалом Росію як всесвітню імперію та Москву як Новий Рим, що виконує роль центру ієрархічної системи міжнародних відносин, де національні держави втрачають свій суверенітет, перетворюючись, по суті, на

¹⁷ Демкович-Добрянський М. Україна і Росія / М. Демкович-Добрянський. – Львів; Краків; Париж, 1993; Залізник Л. Україна і Росія: різні історичні долі. Обережно імперія / Л. Залізник // Нариси з стародавньої історії України. – Київ: Абрис, 1994. – С. 208–246; Кісь Р. Фінал Третього Риму / Р. Кісь. – Львів, 1998.

¹⁸ Демкович-Добрянський М. Україна і Росія... – С. 11–12.

територіальні одиниці цієї світової держави. У такій міжнародній системі не має місця незалежній Польщі та незалежній Україні. Сьогодні Україна стала жертвою російської агресії. А завтра нею може стати Польща, оскільки В. Путін уже сьогодні їй відкрито погрожує: “Якби я хотів [В. Путін – *авт.*], то ввів би протягом двох днів війська не лише в Київ, але й у Ригу, Вільнюс, Таллінн, Варшаву та Бухарест”¹⁹.

Російський фактор становить реальну загрозу національній безпеці України та Польщі. Російська експансія передбачає розчленування українських та польських територій та створення на їх місці слабких та нежиттєздатних, залежних від Москви квазідержавних утворень. Важливим елементом російської стратегії є підринок національної єдності українського та польського суспільства із середини, нейтралізація стратегічного партнерства між нашими країнами, а також намагання спровокувати новий українсько-польський конфлікт. Така неоімперська політика Росії обґрунтована неоевразійсько-геополітичною доктриною О. Дугіна. Її аналіз дозволяє спрогнозувати політику Росії щодо України, Польщі, Європейського Союзу і США та виробити ефективну контрстратегію. Відповіддю на спільні загрози національній безпеці України та Польщі повинно стати поглиблення українсько-польського рівноправного партнерства та об'єднання зусиль щодо нейтралізації російської імперської суспільної системи. Без таких рішучих заходів національна безпека України, Польщі та інших країн завжди буде знаходитися під постійною загрозою.

Орест Красивский, Василий Пасичник. Российский фактор как угроза национальной безопасности Украины и Польши

Проналізовані причини, характер і наслідки російської агресії проти України і Польщі. Показано можливе подальше розвиток українсько-російських і польсько-російських відносин.

Ключевые слова: національна безпека, національні інтереси, загроза національній безпеці, російська агресія.

Orest Krasivsky, Vasyl Pasychnyk. The Russian Factor as a Threat to the National Security of Ukraine and Poland

The article analyses causes, pattern and effects of Russian aggression against Ukraine and their consequences for Poland. The article predicts possible future development of the Ukrainian-Russian and Polish-Russian relations.

Key words: national security, national interests, threats to national security, Russian aggression.

¹⁹ Путін: Я можу увійти в Варшаву, Ригу, Вільнюс і Бухарест – ЗМІ [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2014. – 18 вересня. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/09/18/7038156/>.